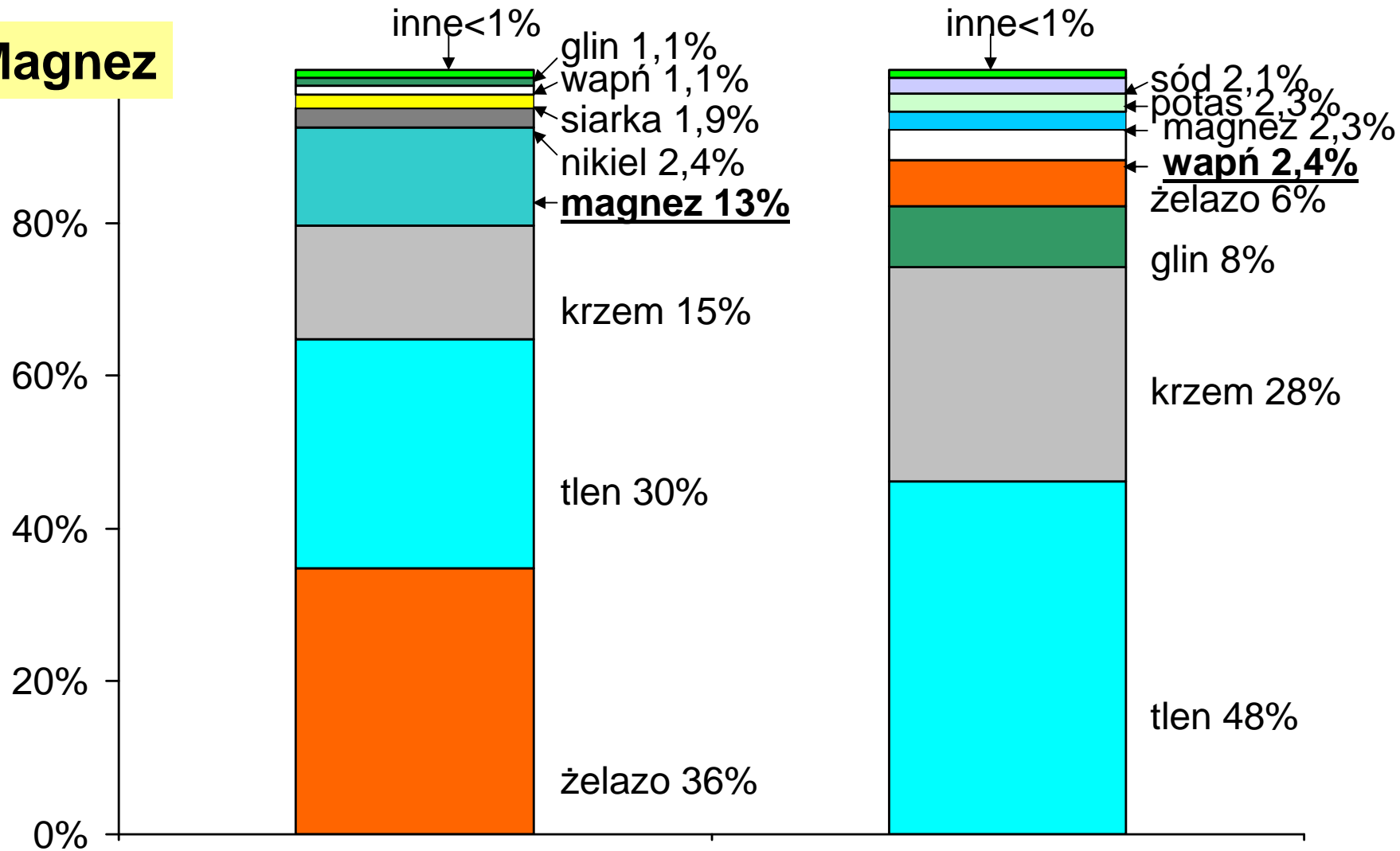

WAPŃ

Magnez

Wagowy udział pierwiastków w masie Ziemi

Wagowy udział pierwiastków w masie skorupy ziemskiej

WAPŃ

W skorupie ziemskiej 2,4%

minerały krzemianowe CaSiO_3

węglany - wapień CaCO_3

siarczany - gips $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$

fosforany - apatyt $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$

fluorki – fluoroapatyt $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_3\text{F}$

WAPŃ

W wodzie:

morskiej - 400 mg/kg

słodkiej – 15 mg/kg

WAPŃ

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

- buduje szkielety i muszle
- udział w metabolizmie komórek (pompa wapniowa)
- zmienia konformację białek
- udział w mechanizmach regulacyjnych w komórkach
- udział w przekazywaniu bodźców

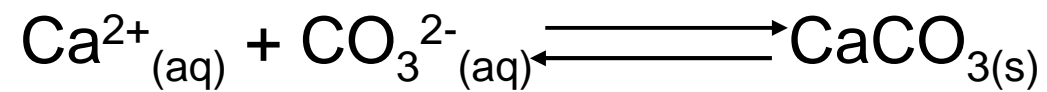
W organizmie człowieka średnio 1,4%

kości 17%

WAPŃ

TWORZENIE SKAŁ WAPIENNYCH

1. wytrącanie nieorganiczne

2. na drodze organicznej

2. na drodze organicznej

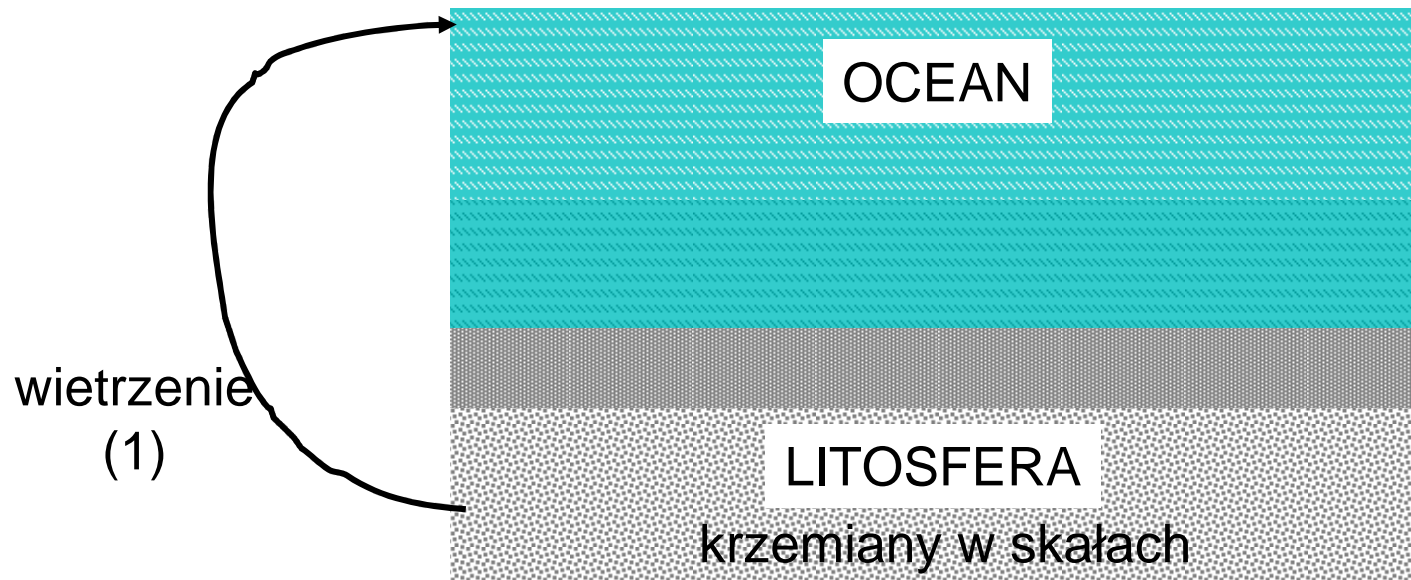
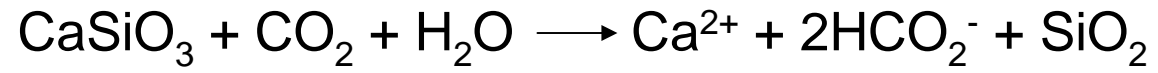
Wiciowce roślinne (Coccolithophores)

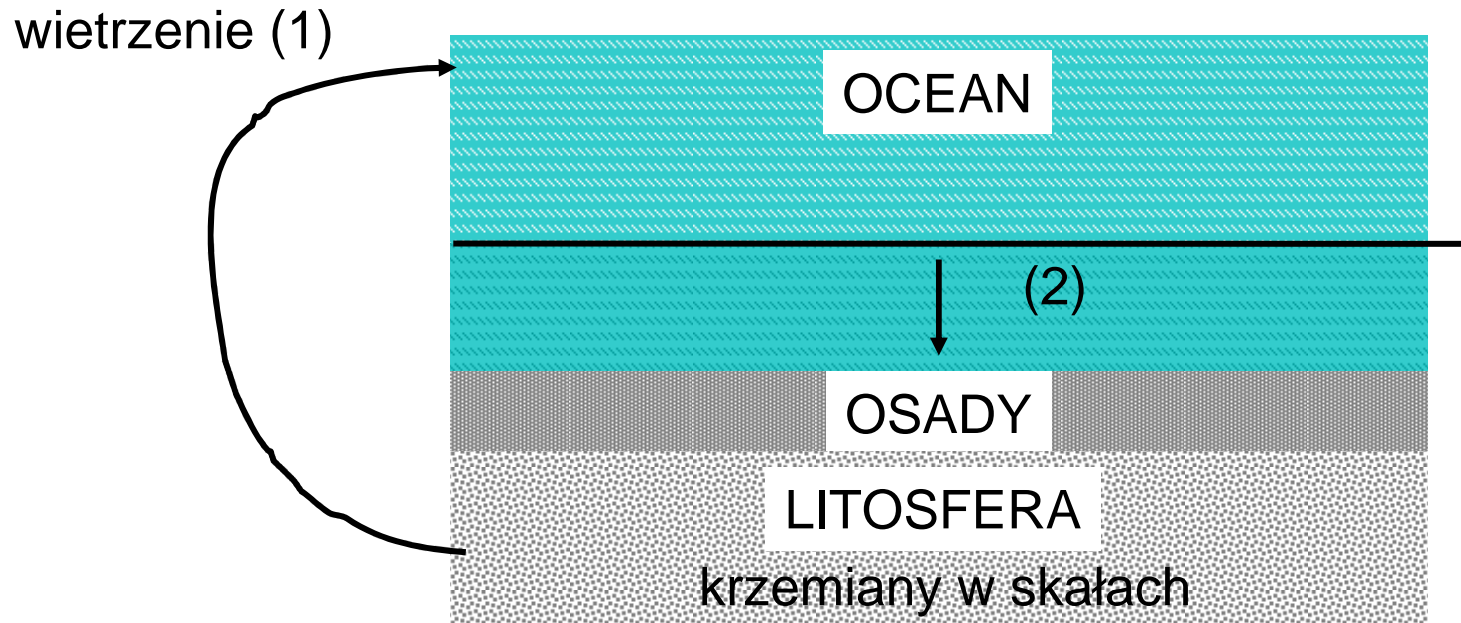
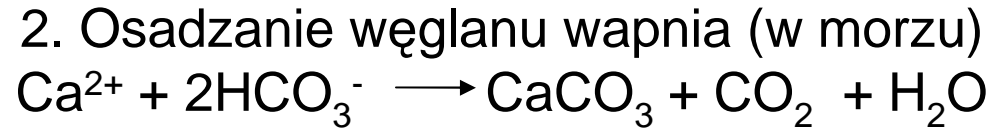
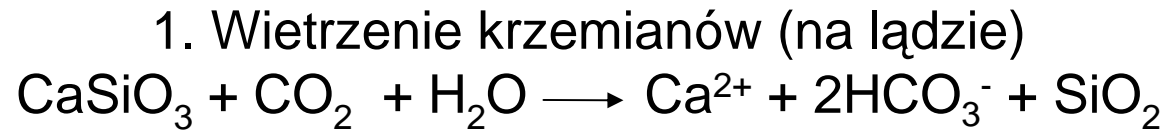
Otwornice (Foraminifera)

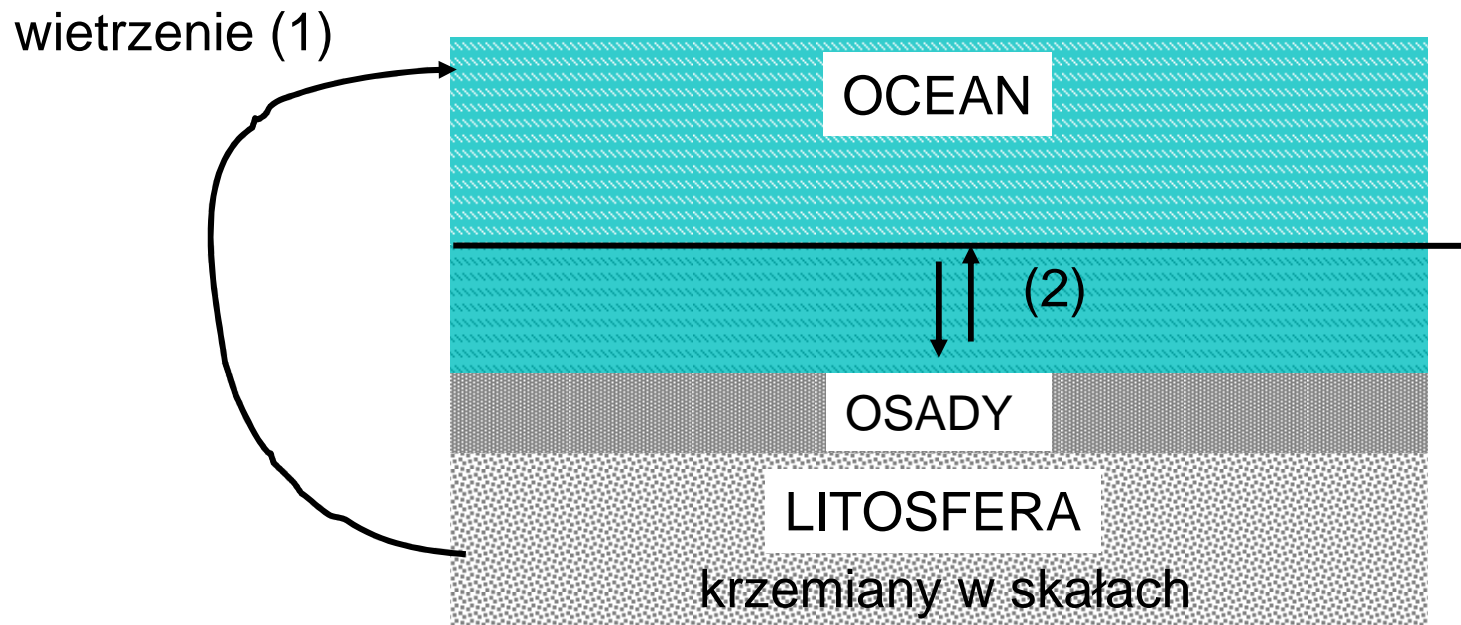
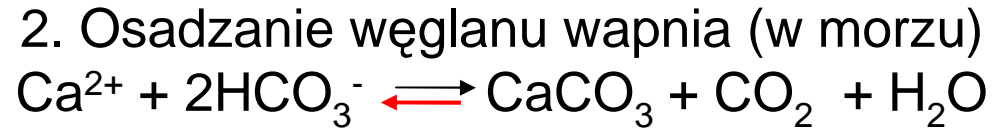
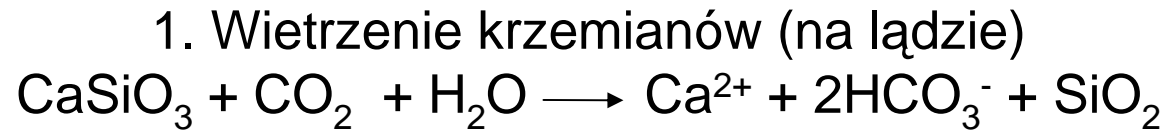

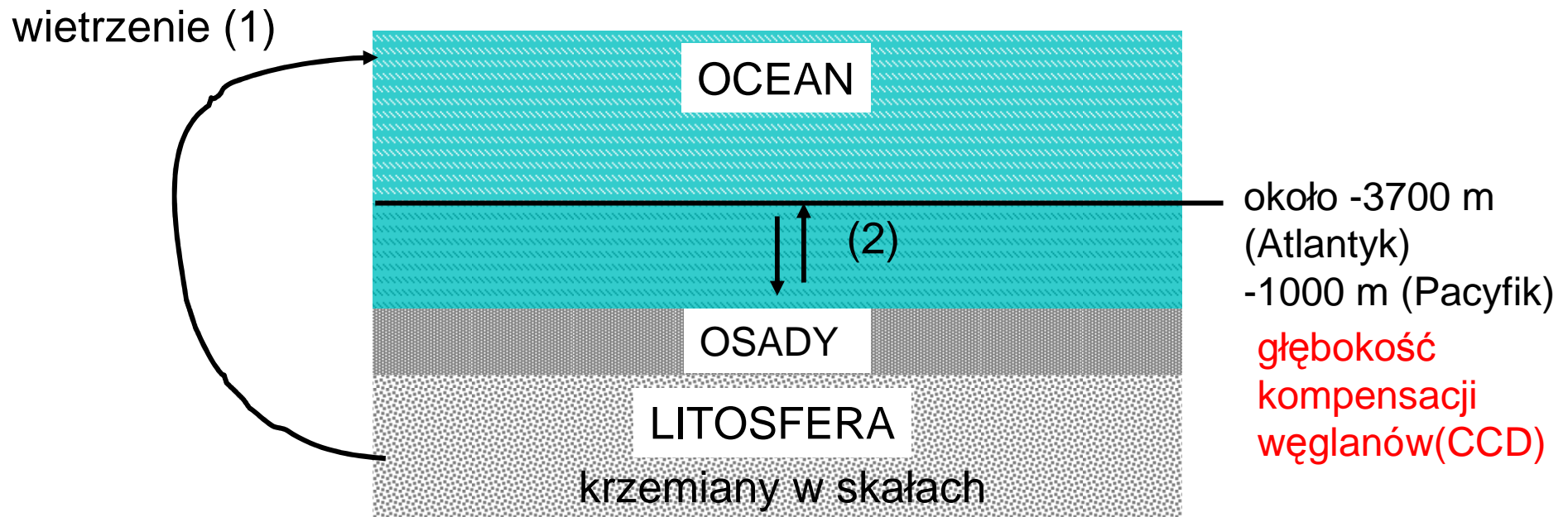
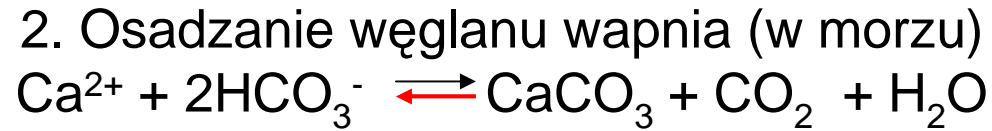
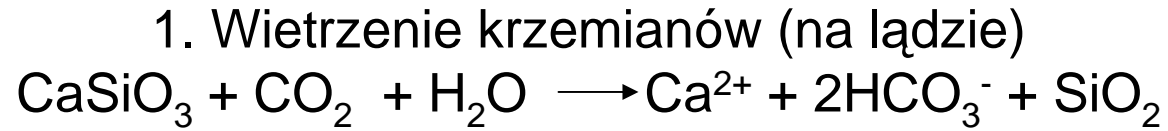
Emiliana huxleyi

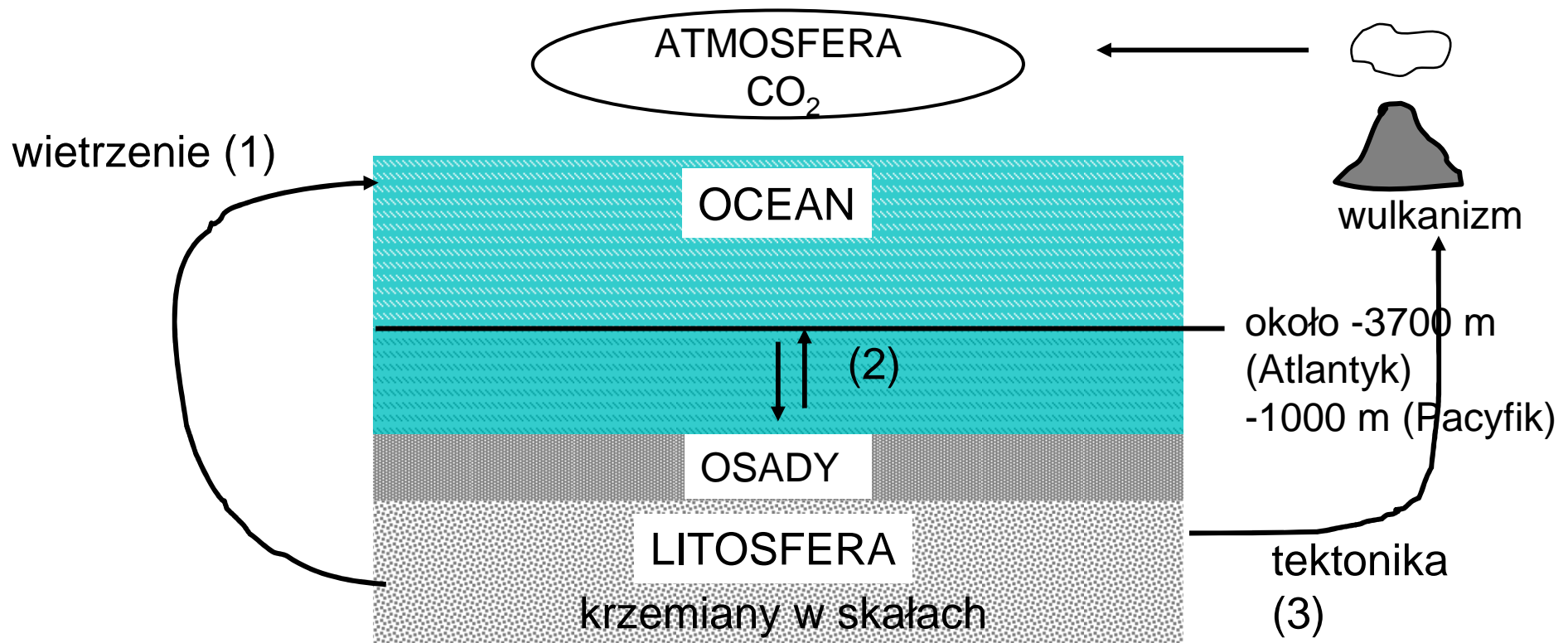
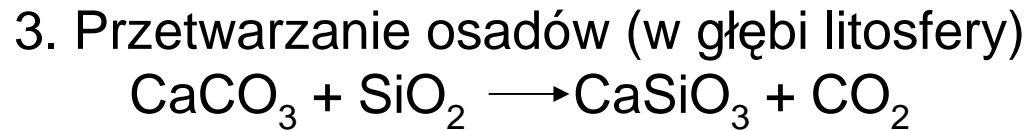
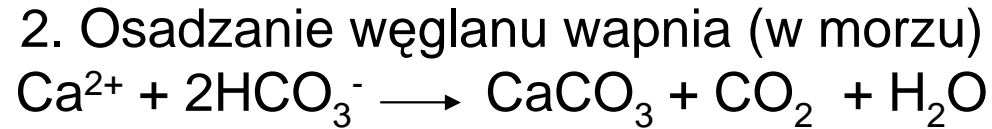
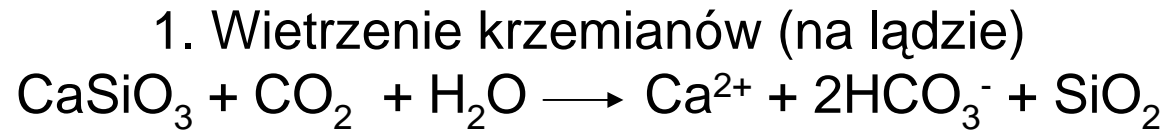
1. Wietrzenie krzemianów (na lądzie)

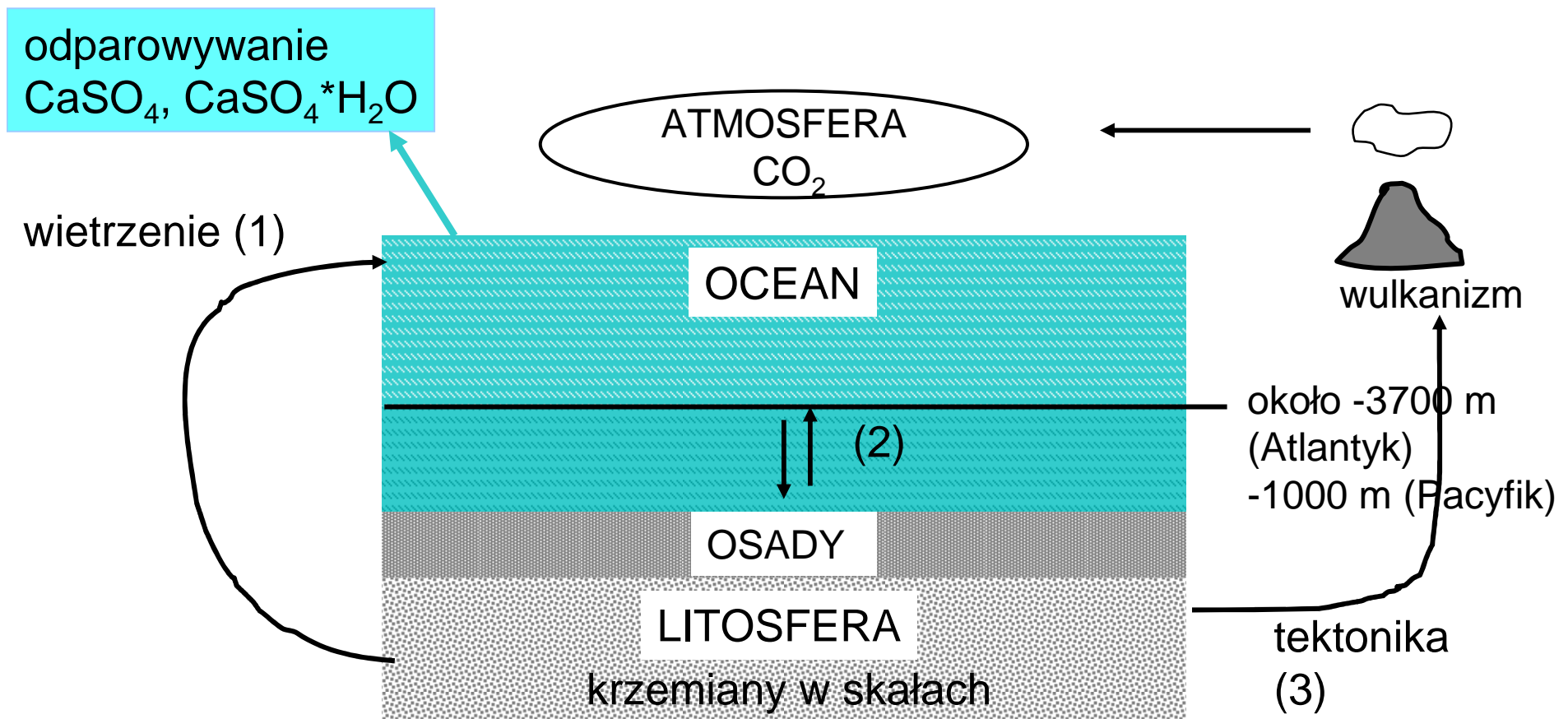
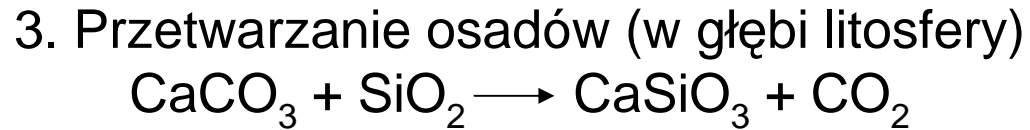
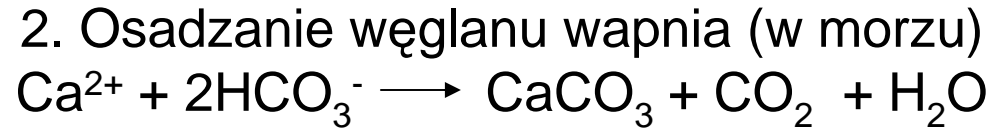
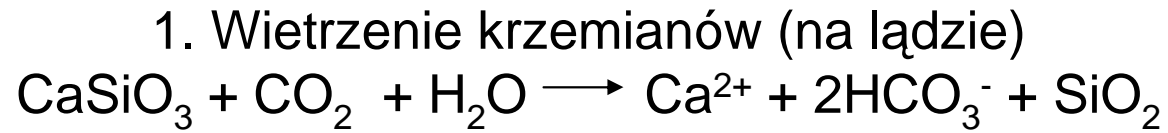

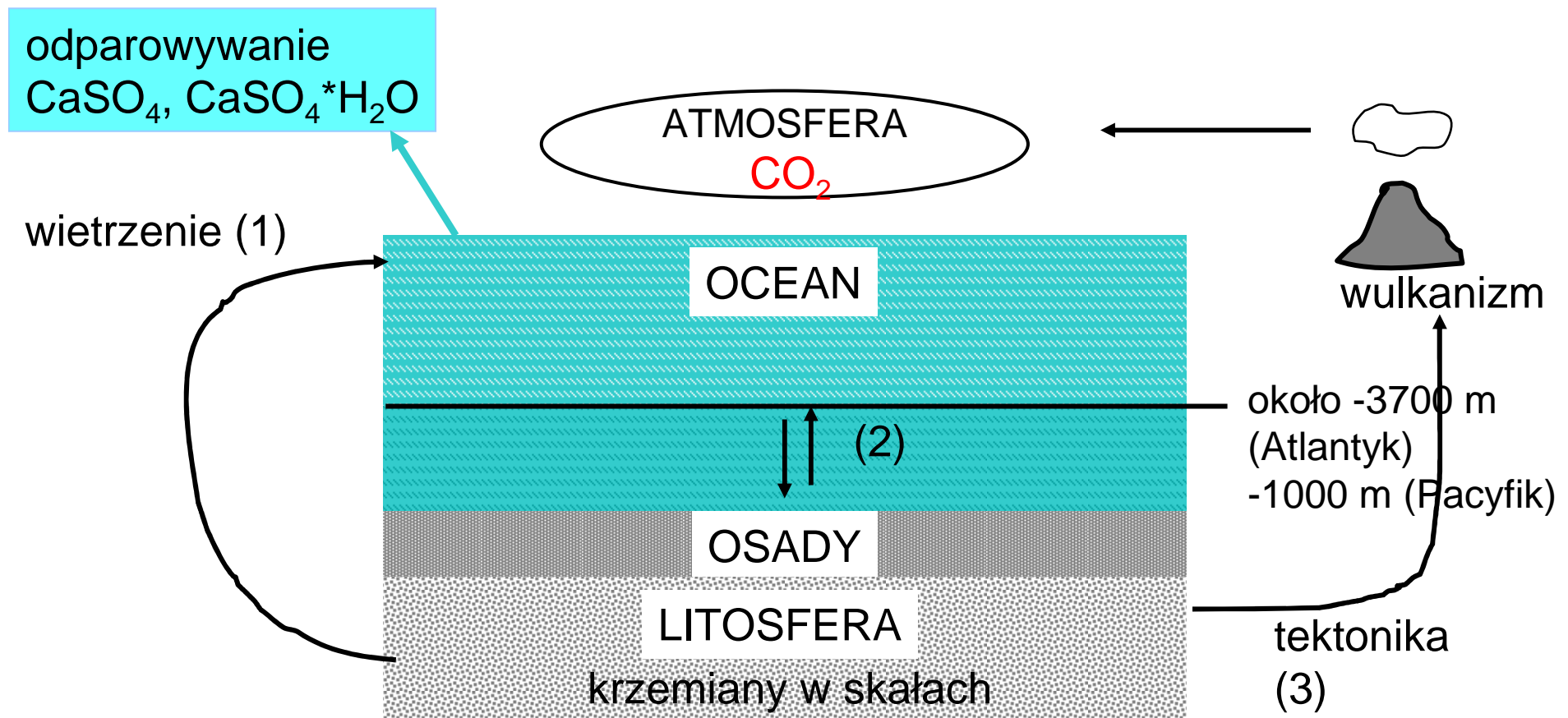

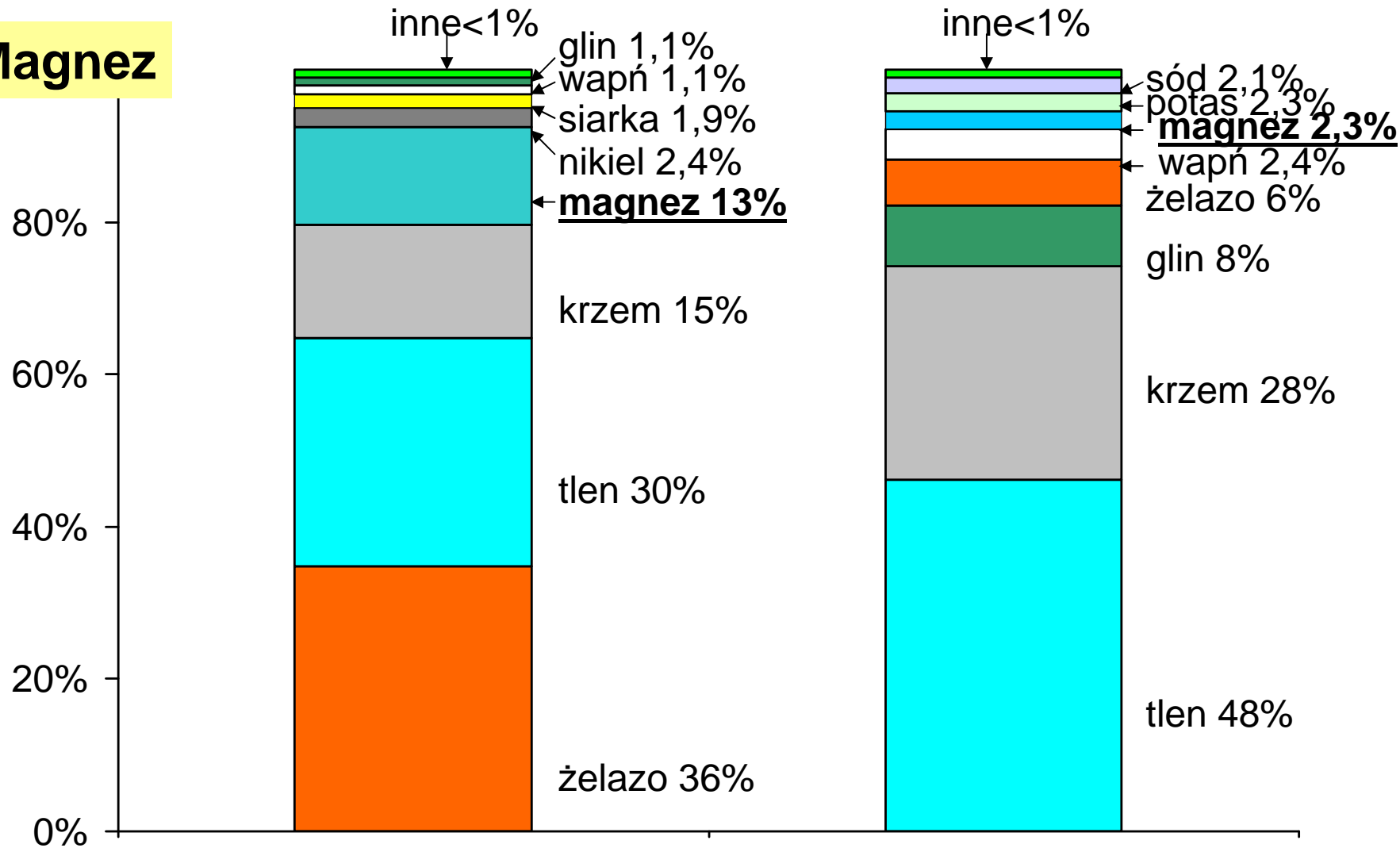
CYKL WAPNIA POWIĄZANY Z CYKLEM WĘGLA

2. Osadzanie węglanu wapnia (w morzu)

MAGNEZ

Magnez

Wagowy udział pierwiastków w masie Ziemi

Wagowy udział pierwiastków w masie skorupy ziemskiej

Magnez

W skorupie ziemskiej 2,3%:

krzemiany magnezu np. oliwin Mg_2SiO_4

dolomity $\text{CaCO}_3 \cdot \text{MgCO}_3$

minerały ilaste np. chloryt $\text{Mg}_5\text{Al}_2\text{Si}_3\text{O}_{10}(\text{OH})_8$

Ewaporyty $\text{MgSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$

Magnez

W skorupie ziemskiej 2,3%:

krzemiany magnezu np. oliwin Mg_2SiO_4

dolomity $\text{CaCO}_3 \cdot \text{MgCO}_3$

minerały ilaste np. chloryt $\text{Mg}_5\text{Al}_2\text{Si}_3\text{O}_{10}(\text{OH})_8$

Ewaporyty $\text{MgSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$

W wodzie:

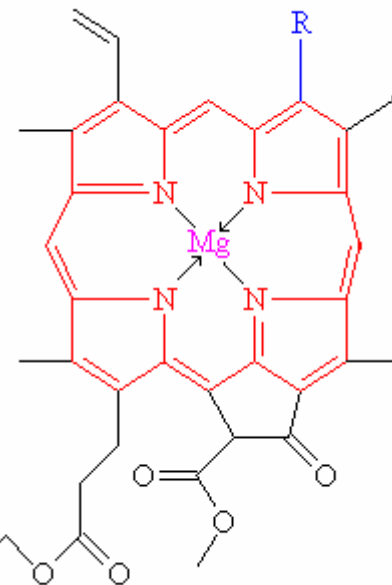
morskiej – 1200 mg/kg

słodkiej – 4 mg/kg

Magnez

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

Chlorophyll *a*, R = CH₃
Chlorophyll *b*, R = CHO
The porphyrin ring is shown in Red

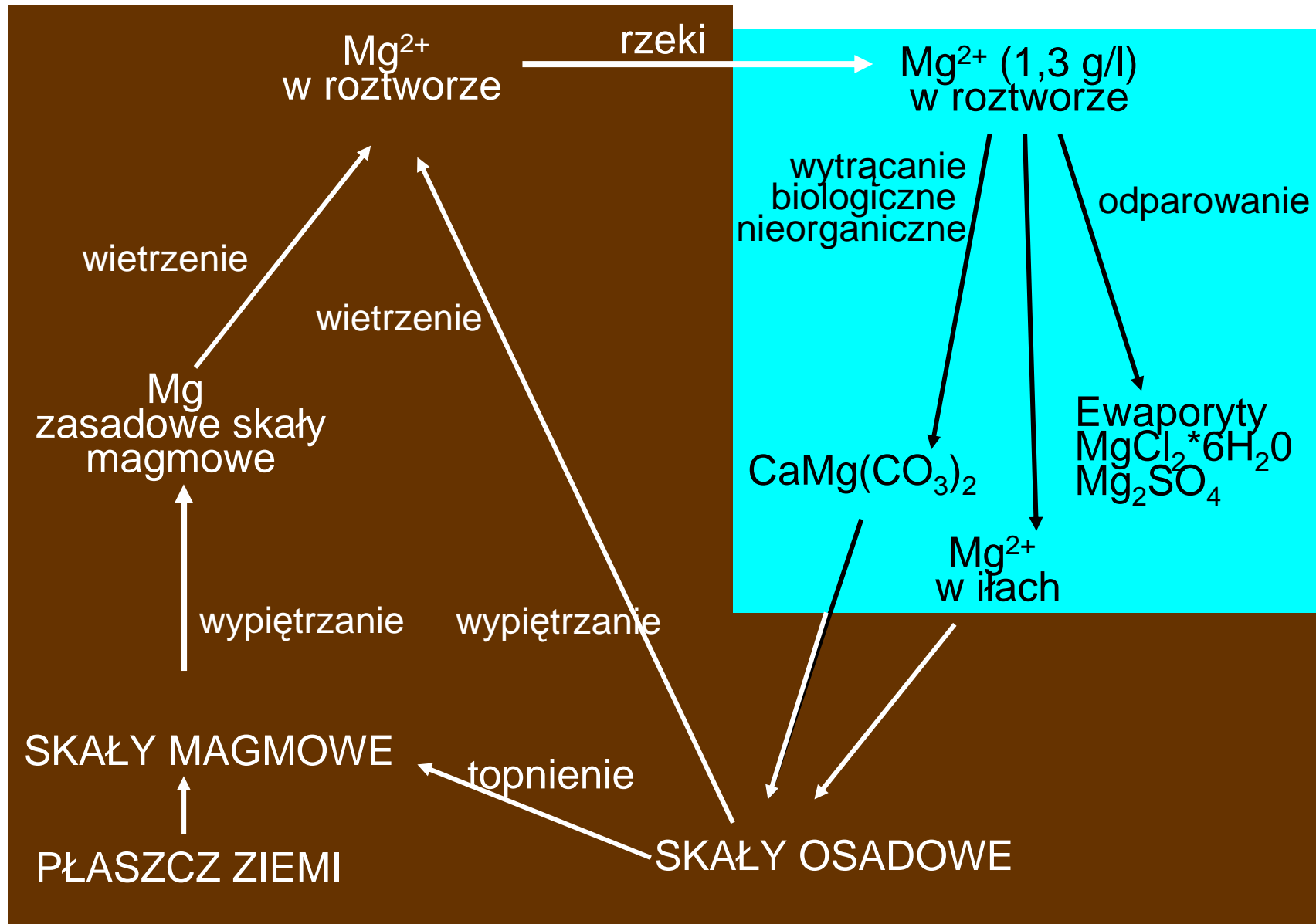
- składnik chlorofilu

- fosforany biologiczne (np. ATP)

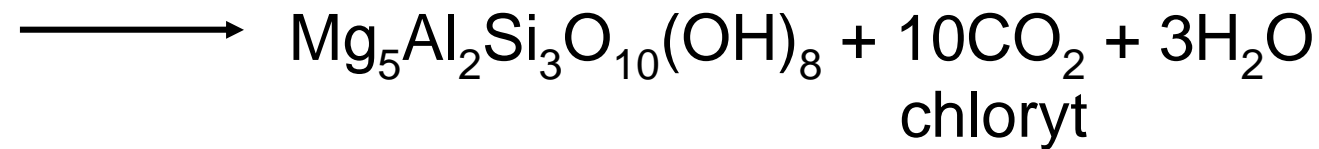
-składnik krwi i płynów pozakomórkowych

W organizmie człowieka średnio 300 mg/kg

Magnez

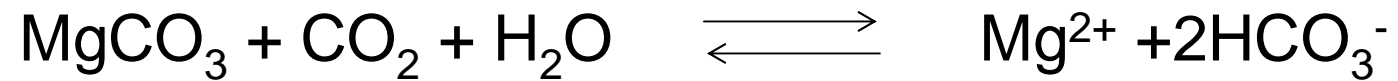
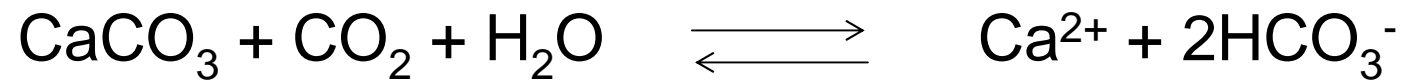

Magnez

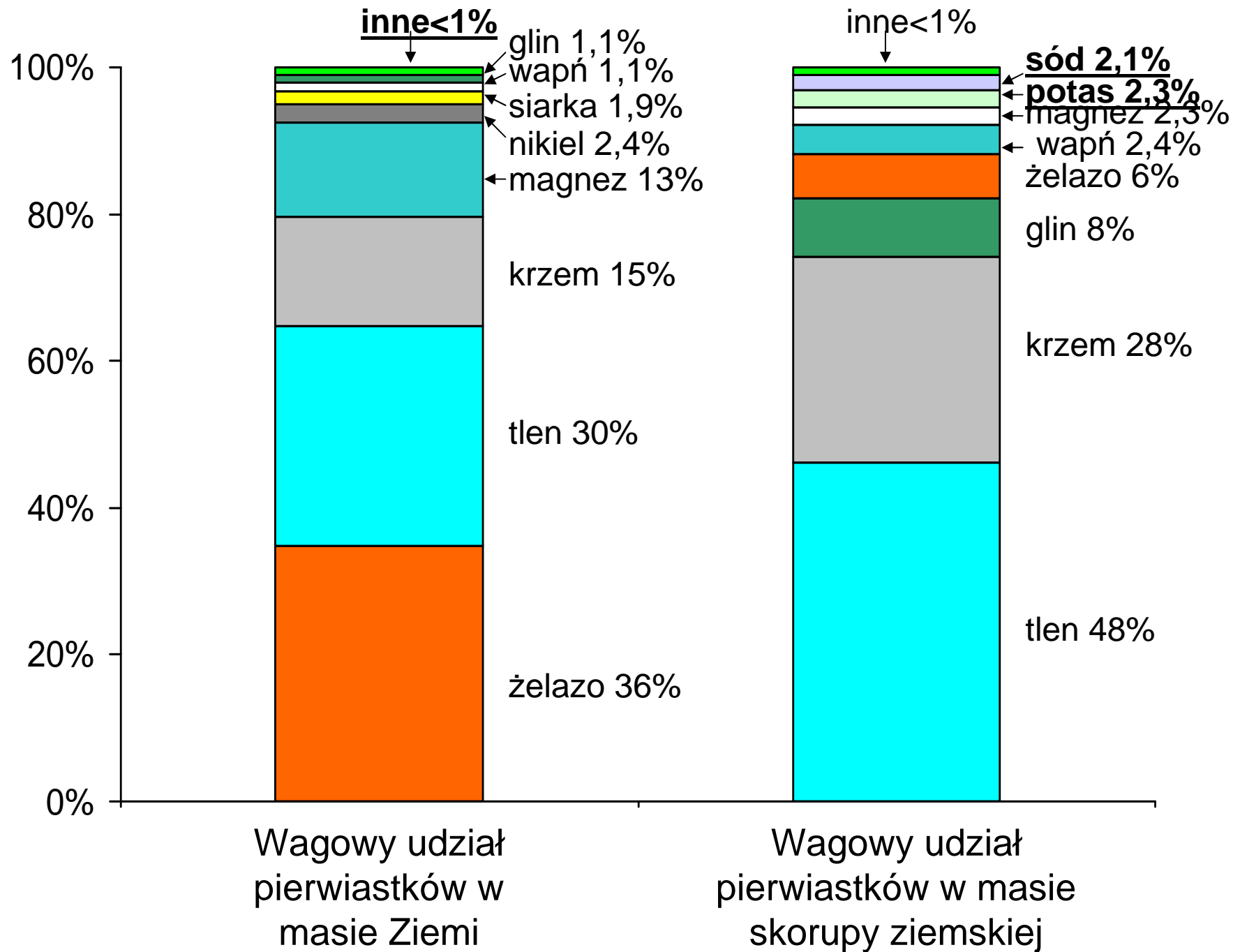

Magnez

TWARDOŚĆ WODY

SÓD i POTAS

W skorupie ziemskiej

SÓD

- w krzemianach
- skaleniach
- NaCl

POTAS

- w zasadowych glinokrzemianach
- skaleniach
- minerałach ilastych
- saletra chilijska (KNO_3)

W skorupie ziemskiej

SÓD

- w krzemianach
- skaleniach
- NaCl

POTAS

- w zasadowych glinokrzemianach
- skaleniach
- minerałach ilastych
- saletra chilijska (KNO_3)

We wodzie

SÓD

- morskiej 1,05%
- słodkiej 6 mg/kg

POTAS

- morskiej 380 mg/kg
- słodkiej 2,3mg/kg

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

SÓD

- kontrola stężenia jonów w komórce
- rola przy przekazywaniu impulsów nerwowych

W organizmie człowieka średnio 1400 mg/kg

POTAS

- kontrola stężenia jonów w komórce
- niezbędny dla roślin

W organizmie człowieka

średnio 2000 mg/kg

osocze krwi 400 mg/kg

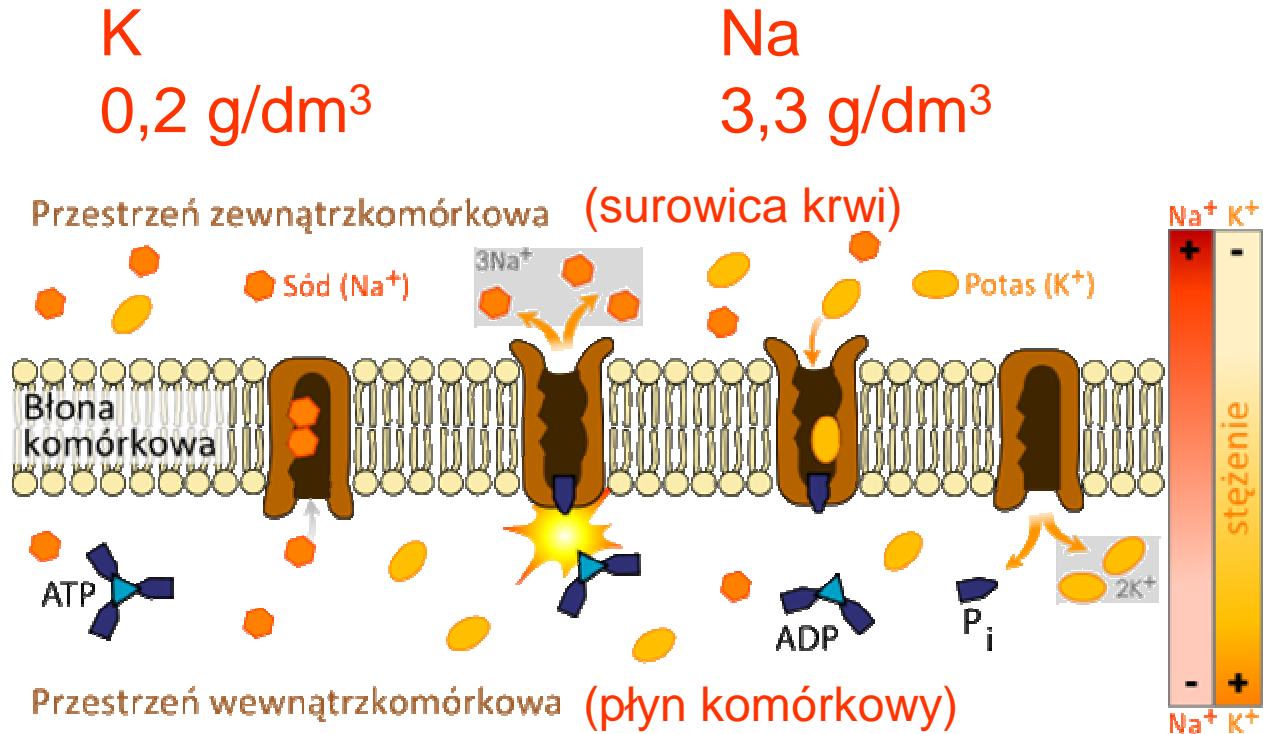
czerwone krwinki 4000 mg/kg

mięśnie 16 000 mg/kg

Zawartość (mg/kg $\times 10^{-2}$) sodu i potasu w różnych organizmach

	Na	K	K:Na
Gorczyca	3,5	43,6	12,5
Życica trwała	0,6	16,6	27,7
Roślinność łąki	1,4	24,3	17,4
Jeleń wirginijski	3,9	9,5	2,4
Mysz polna	2,7	8,3	3,0
Sikora modra	3,7	5,8	1,6
Mysikrólik	3,8	5,8	1,5

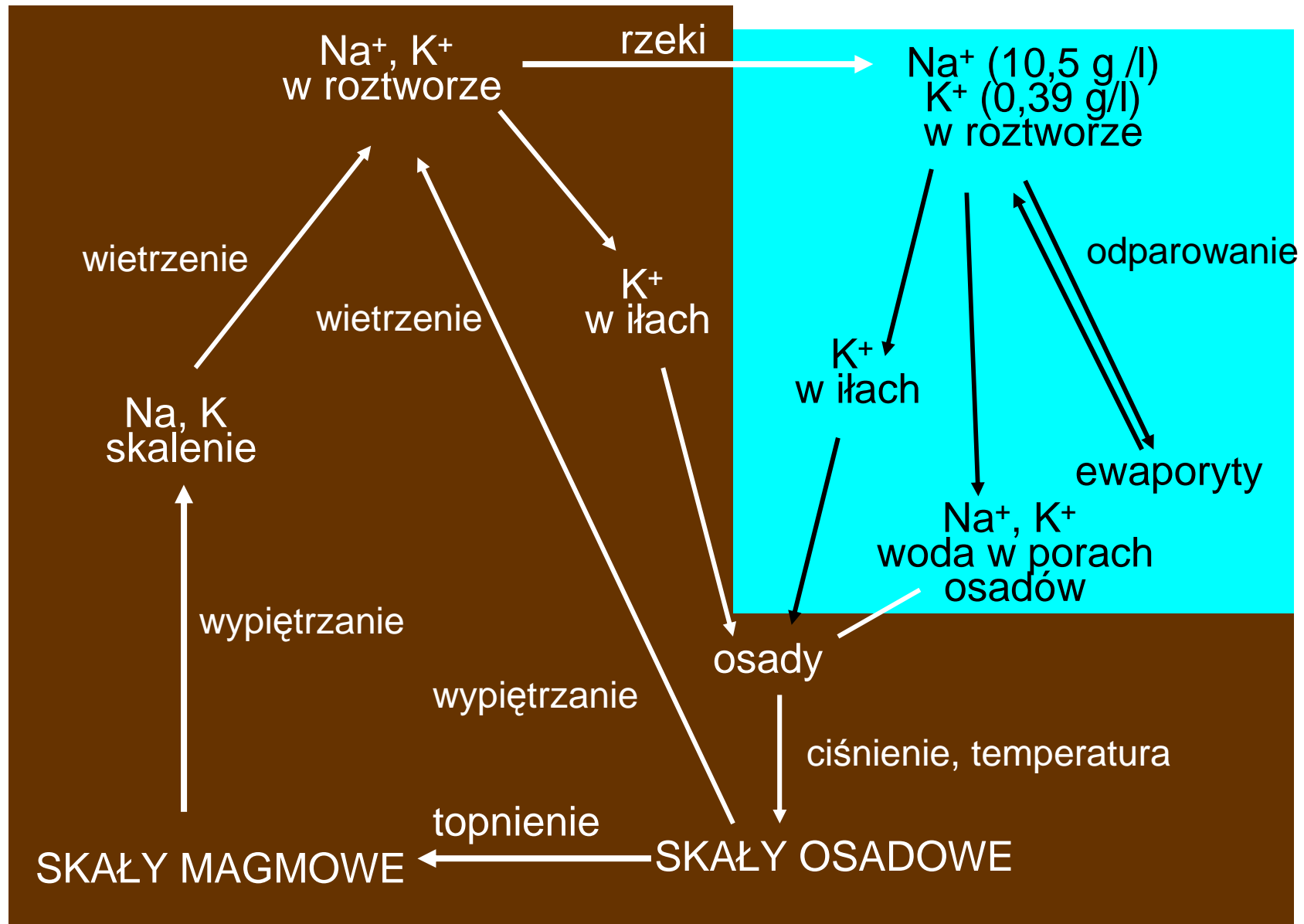
Pompa sodowo-potasowa (ATP-aza $\text{Na}^+\text{-K}^+$)

K
4,3 g/dm³

Na
0,23 g/dm³

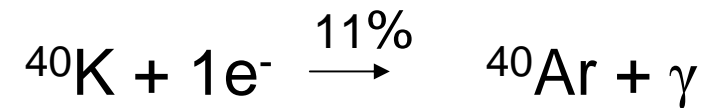
Sód i potas

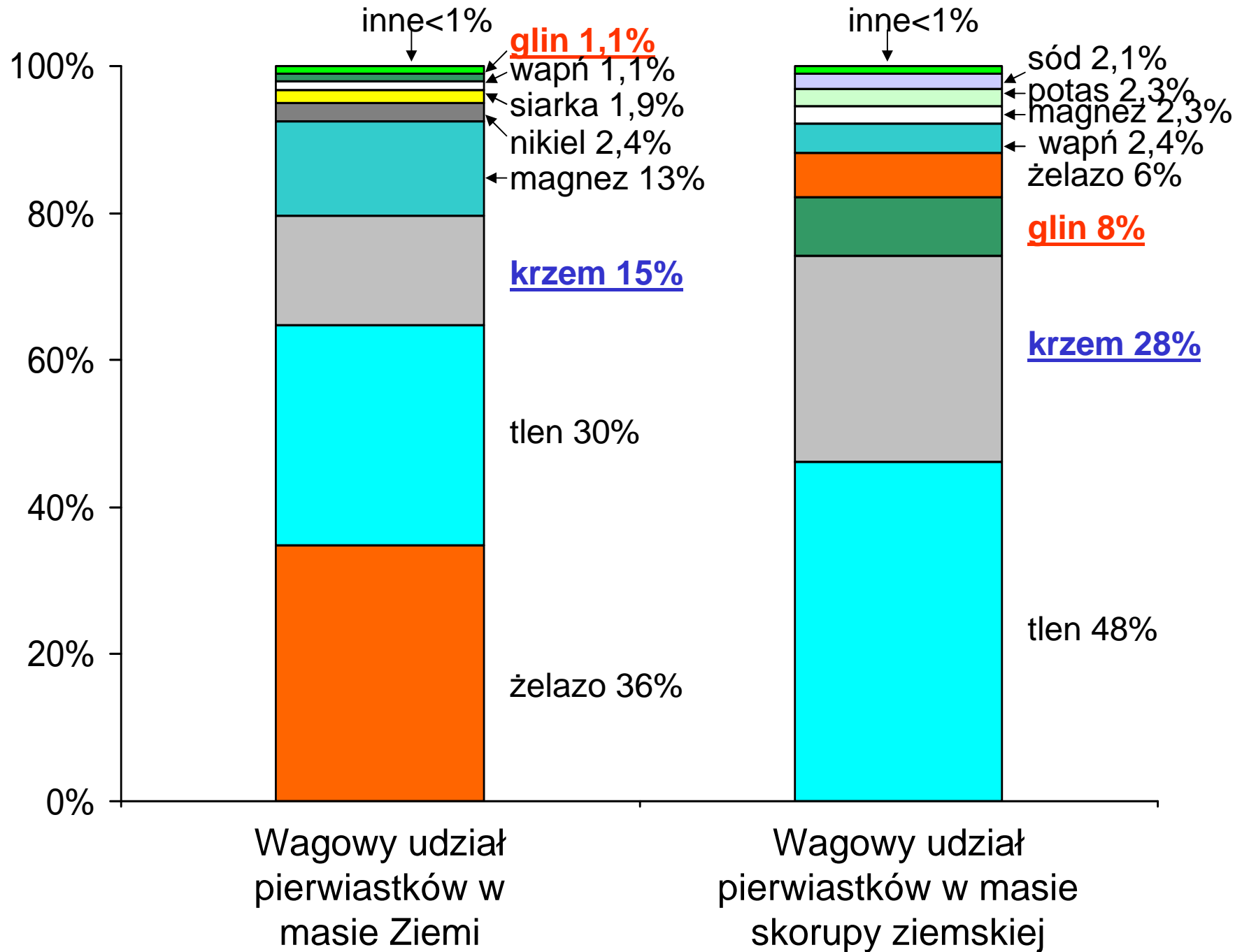
$^{39}\text{K} - 93,1\%$, $^{40}\text{K} - 0.019\%$, $^{41}\text{K} - 6,9\%$

czas półtrwania $1,27 \cdot 10^9$

KRZEM i GLIN

KRZEM i GLIN

W litosferze

Glin

boksyt: Al_2O_3

Krzem

SiO_2 - krzemionka
(kwarc)

Glin i krzem

minerały ilaste:

kaolinit $\text{Al}_2\text{SiO}_5 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$

ortoklaz $\text{K}_2\text{O} \cdot \text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 6\text{SiO}_2$

chloryt $\text{Mg}_5\text{Al}_2\text{Si}_3\text{O}_{10}(\text{OH})_8$

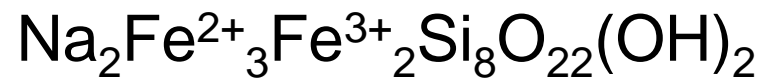
Krzem

Azbest – minerały krzemianowe

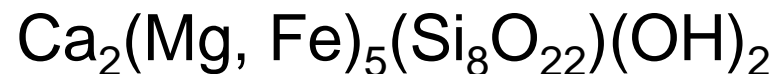
Chryzotyl (azbest serpentynowy,
azbest biały)

Krokidolit (azbest niebieski)

Inne minerały:

Krzem

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

-buduje szkielety

GĄBKI
Porifera

Fot. www.dothegreenthing.com

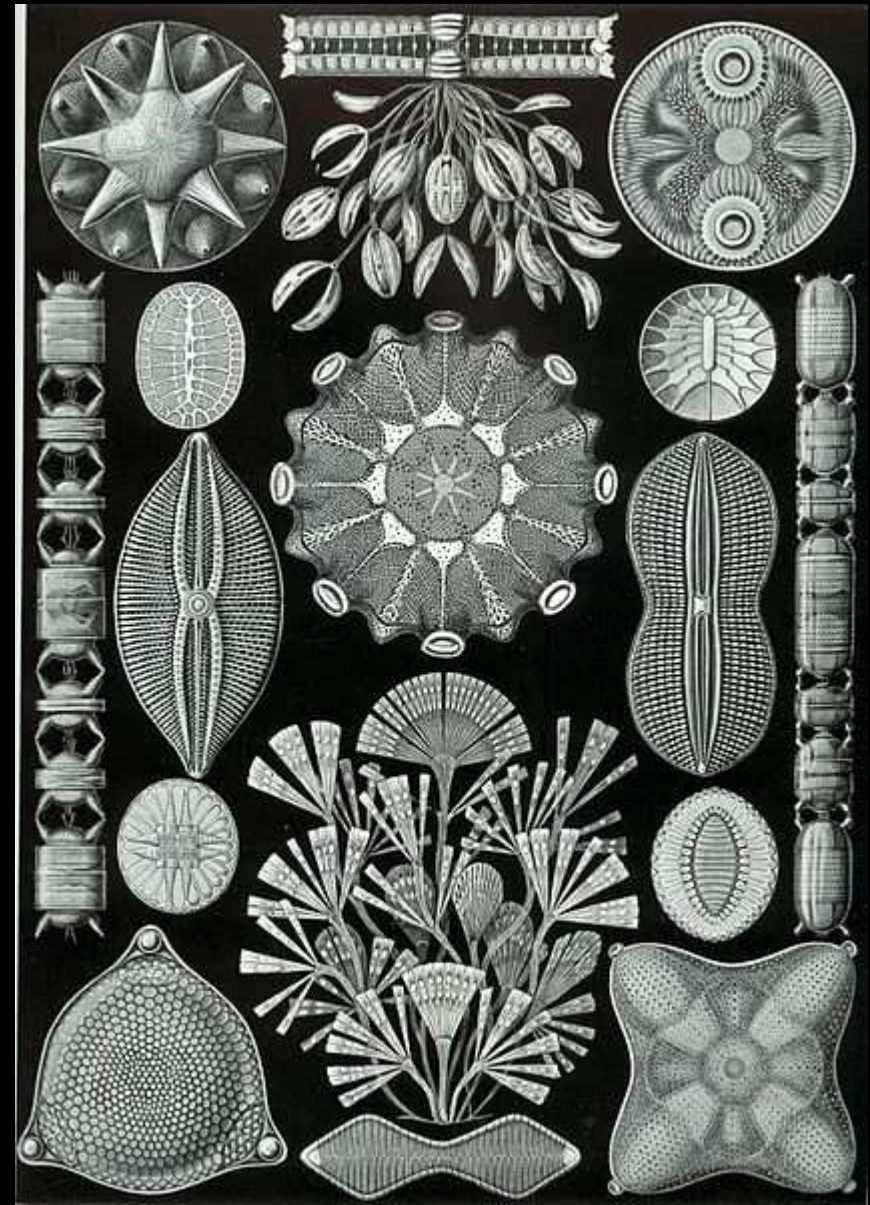
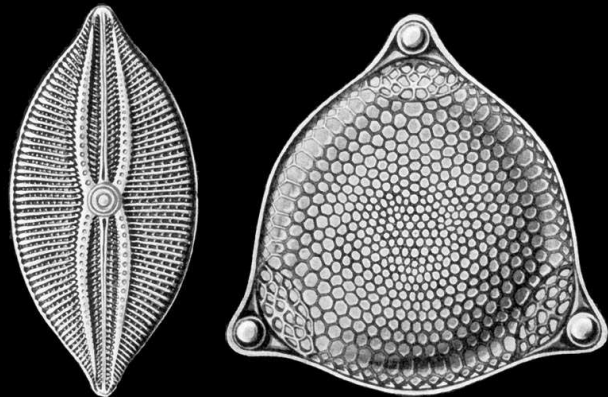
Krzem

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

-buduje szkielety

OKRZEMKI

Bacillariophyta

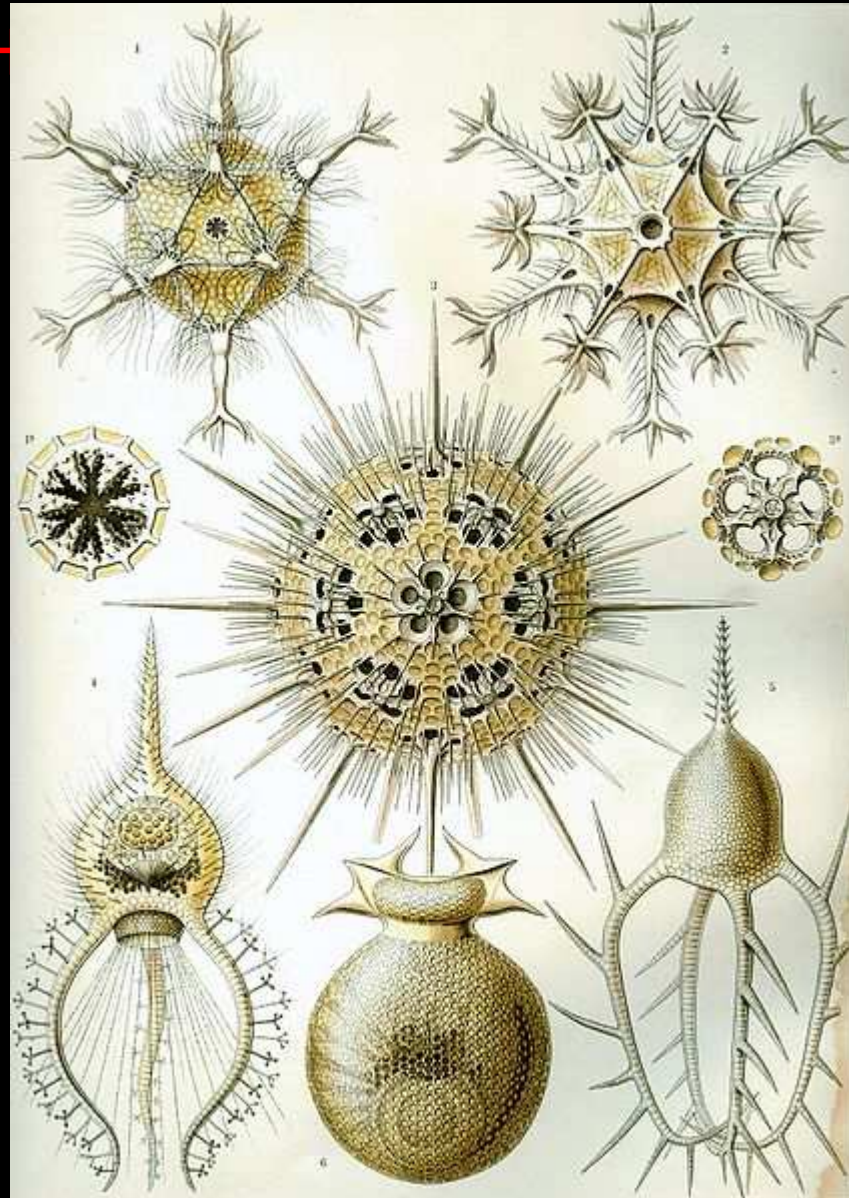
Haeckel Kunstformen der Natur (1904)

Krzem

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

-buduje szkielety

PROMIENICE
Radiolaria

Haeckel Kunstformen der Natur (1904)

Krzem

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

Skrzyp leśny

Bambus do 70% SiO_2 w s.m.

Krzem

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

W organizmie człowieka:

- w mięśniach (100-200 mg/kg)
- w krwi (4 mg/kg)

Minerały biogenne:
krzemień
ziemia okrzemkowa

Glin

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

W organizmie człowieka: 0,9 mg/kg

KRZEM i GLIN

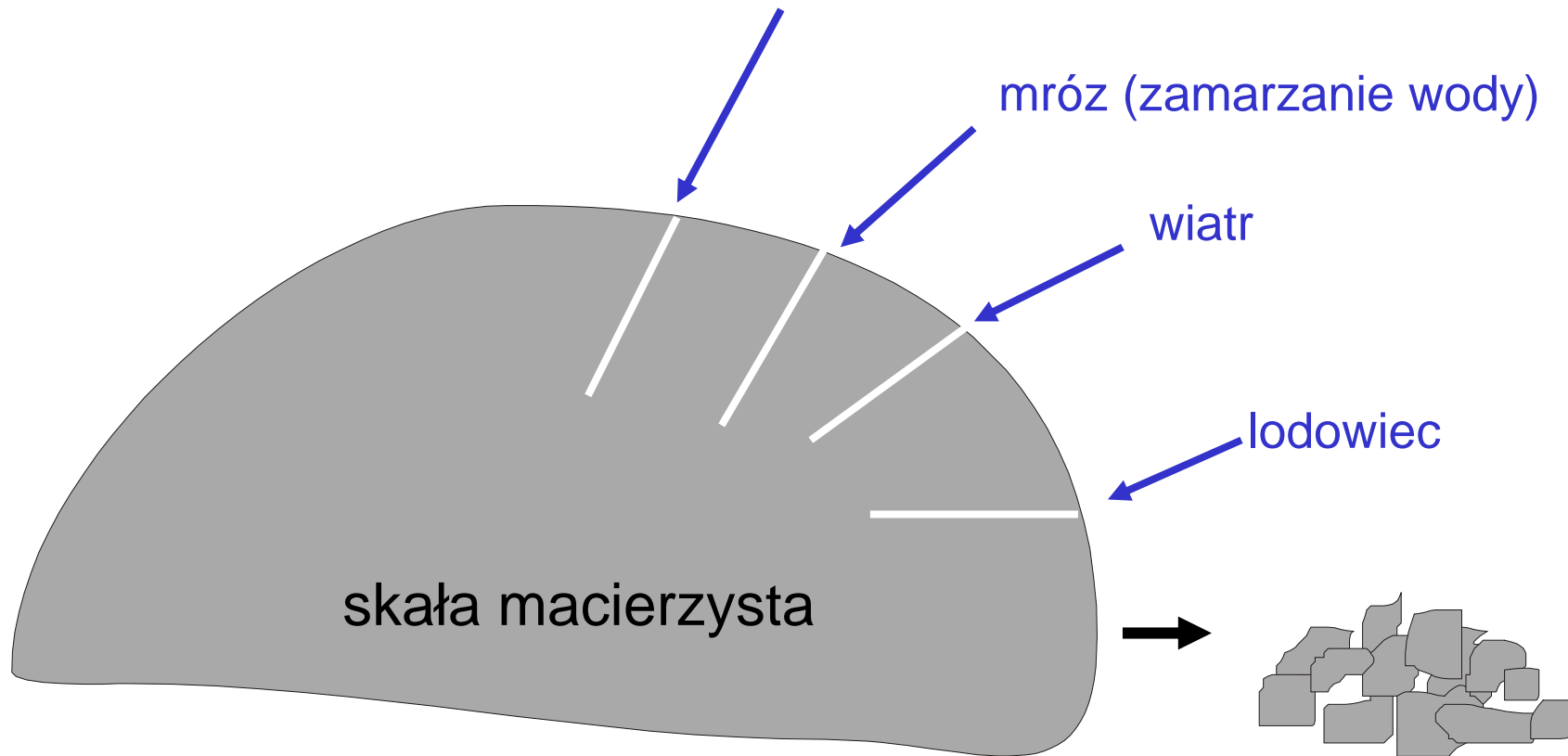
Wietrzenie

temperatura (niska, wysoka)

mróz (zamarzanie wody)

wiatr

lodowiec

KRZEM i GLIN

wzrastający stopień zwiętrzenia

glin w
gliny-
krzemianach

ity

tlenki
glinu

Si/Al

3/1

2/1

1/1

0/1

żelazo
w krzemianach

getyt
hematyt

KRZEM i GLIN

wzrastający stopień zwiętrzenia

glin w
gliny-
krzemianach

ity

tlenki
glinu

Si/Al

3/1

2/1

1/1

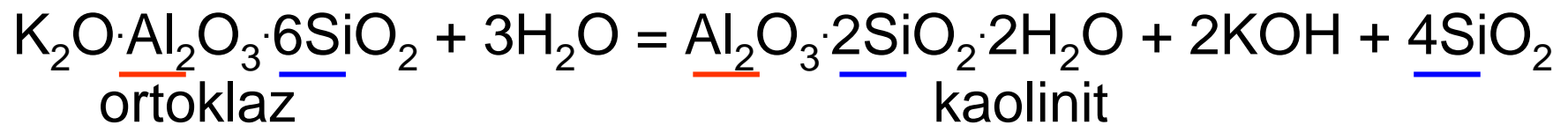
0/1

żelazo
w krzemianach

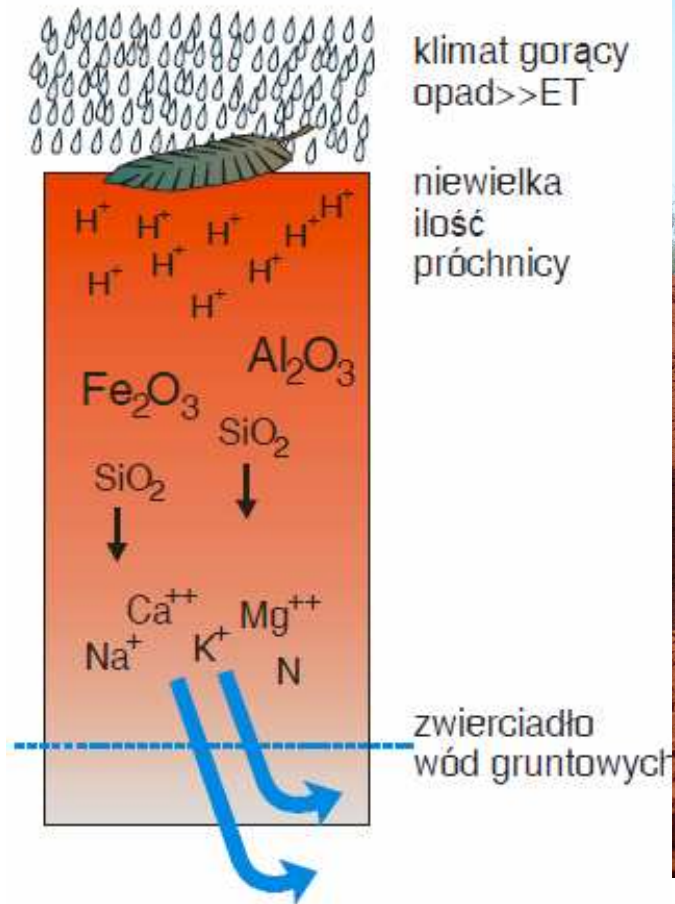
getyt
hematyt

kaolinizacja

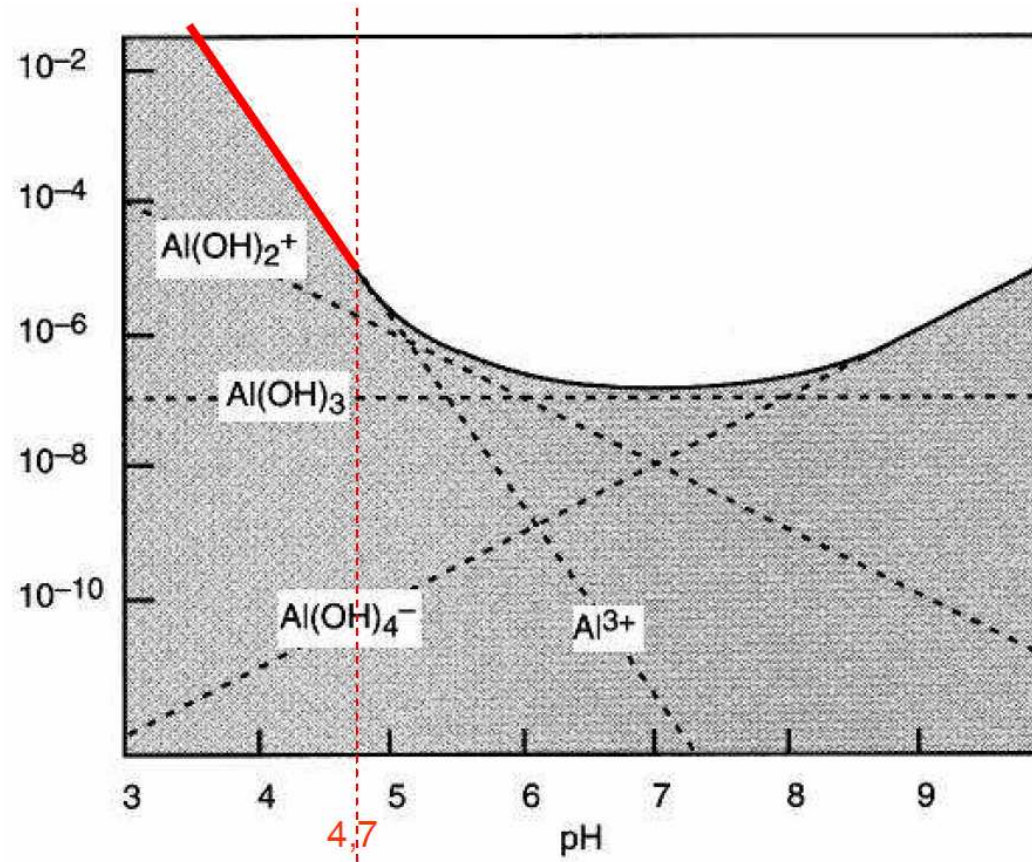

GLIN

Proces lateryzacji (ferralizacji)

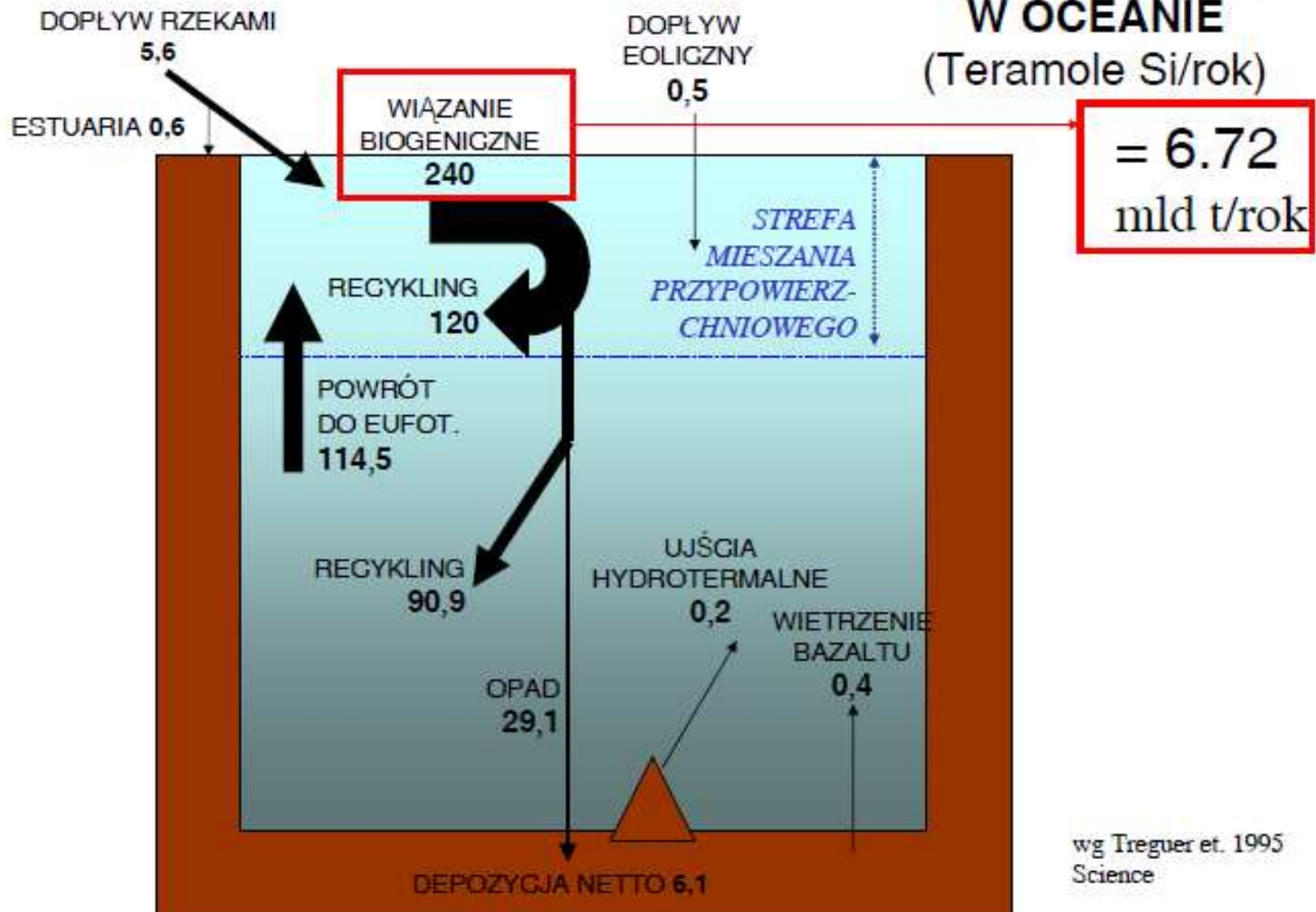
Rozpuszczalność związków glinu w zależności od pH

Cox fig. II.1

BILANS KRZEMU W OCEANIE (Teramole Si/rok)

CHLOR

Chlor

W skorupie ziemskiej

130 mg/kg

W wodzie

morskiej - 1,8%

słodkiej - 8 mg/kg

W atmosferze

50 mg/kg

Chlor

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

- zachowanie równowagi jonowej
- w płynach ustrojowych
- w komórkach

Stężenie

średnie 0,12%

Chlor

Pochodzenie związków chloru

Naturalne:

CH_3Cl - chlorek metylu

HCl (ekshalacje wulkaniczne)

Antropogeniczne:

polichlorowane bifenyle (PCB)

chlorofluorowęglowodory (CFC):

CFCl_3 - freon 11

CF_2Cl_2 - freon 12

Pestycydy – DDT, aldrin

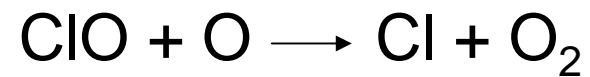
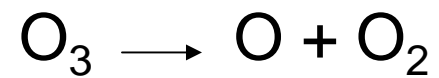
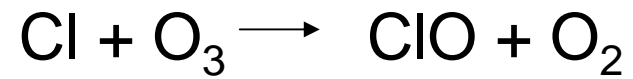
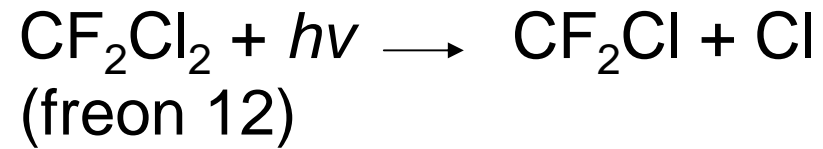
Globalny budżet halometanów

ekosystemy lądowe (Dimmer et al. 2001)	Roczny dopływ mln kg/rok	Zakres mln kg/rok
CHCl ₃ torfowiska	4.7	0.1-151.9
CHCl ₃ mokradła razem	24.1	
CHCl ₃ antropogeniczne	90.0	
CH ₃ Cl torfowiska	5.5	0.9-43.4
- mokradła razem	34.7	
- lasy iglaste	87.4	38.7 – 130.8
- lasy tropikalne	120.0	
- lasy umiarkowane	39.0	
CH ₃ Br torfowiska	0.9	0.1-3.3
CH ₃ I torfowiska	1.4	0.1-12.8

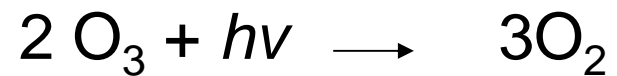
Chlor

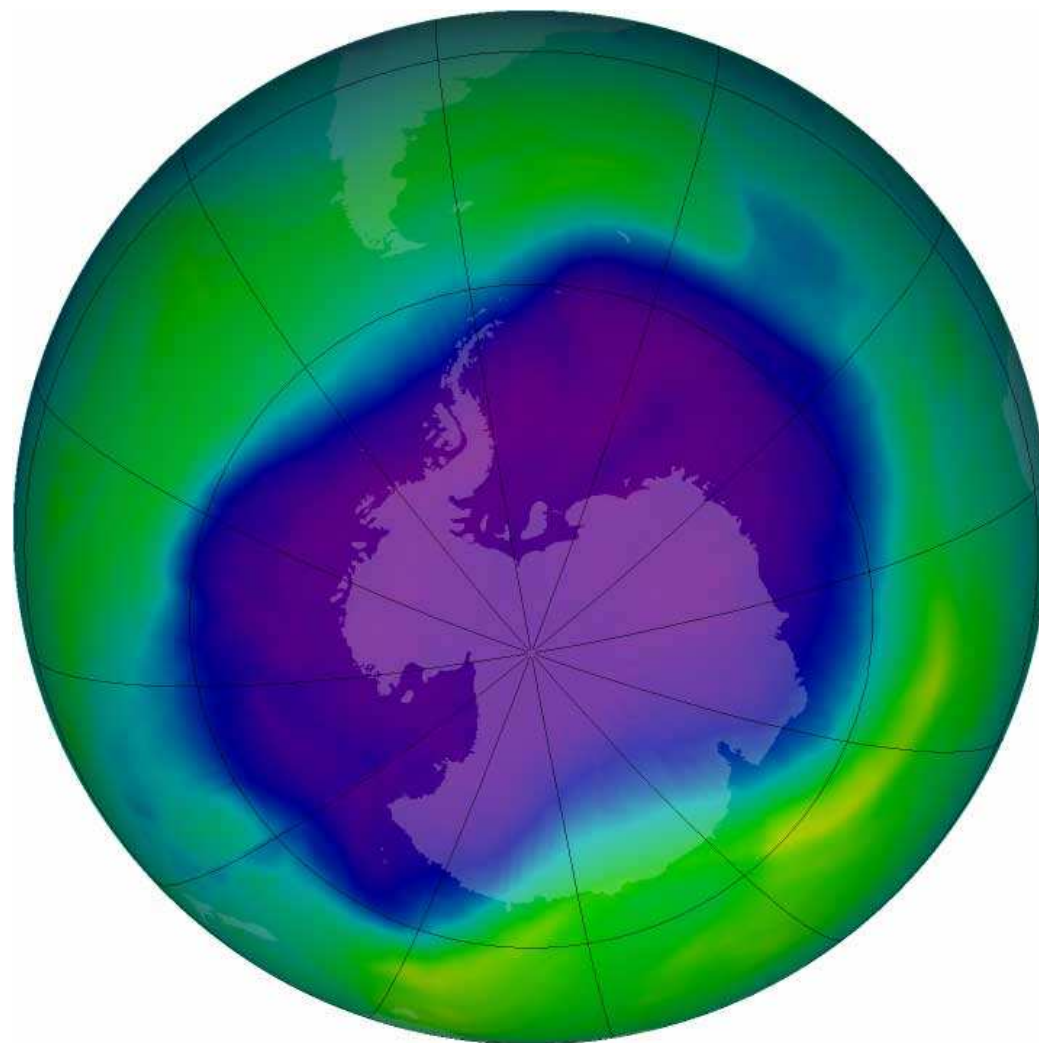
Chlorki w atmosferze (wg Cox 1995)

	Stężenie (ppb)	czas zatrzymania lata	szacunkowe stężenie w 2030r
CH ₃ Cl	0,6	1,5	0,6
CF ₂ Cl ₂	0,28	110	1,8
inne CFC	<0,02	100-200	<0,2

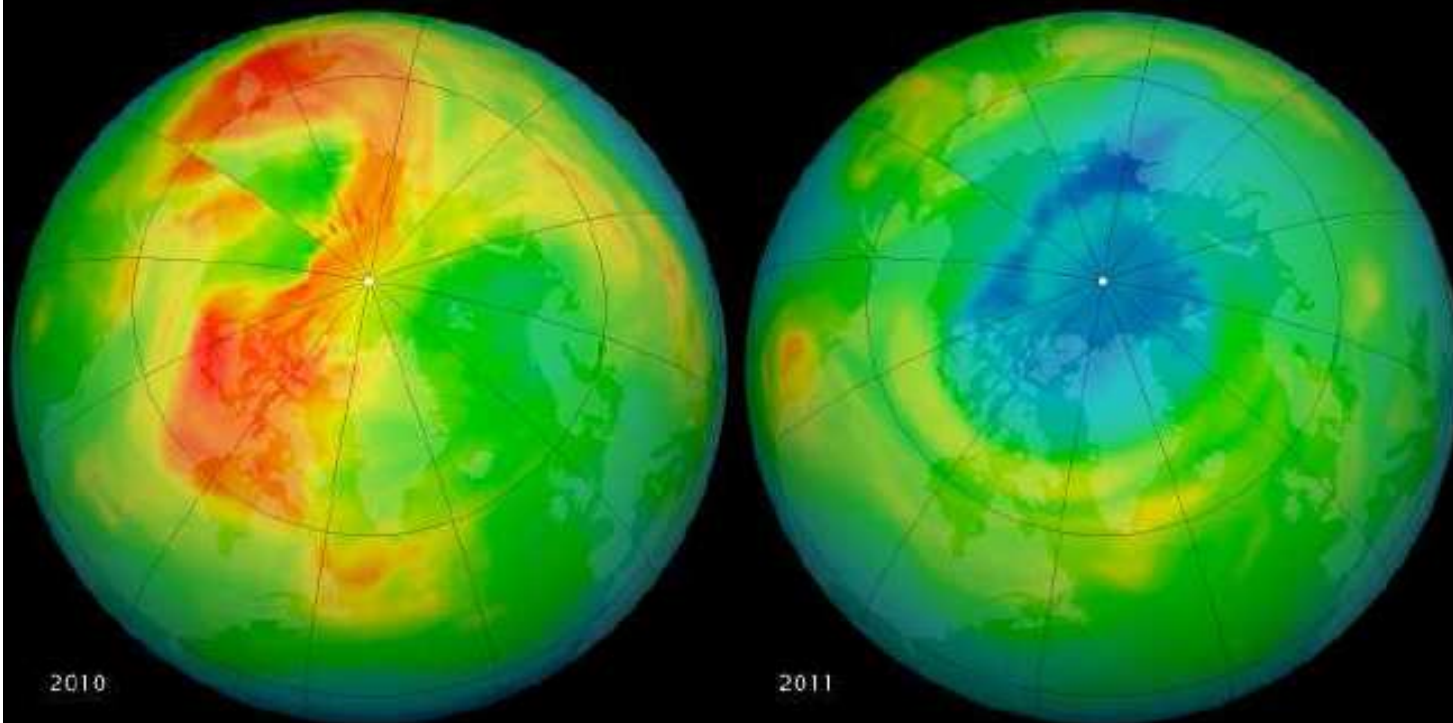
Netto:

Dziura ozonowa nad Antarktydą w 2006 r

Arctic Ozone Loss

2010

2011

nasa earthobservatory

Dobson unit

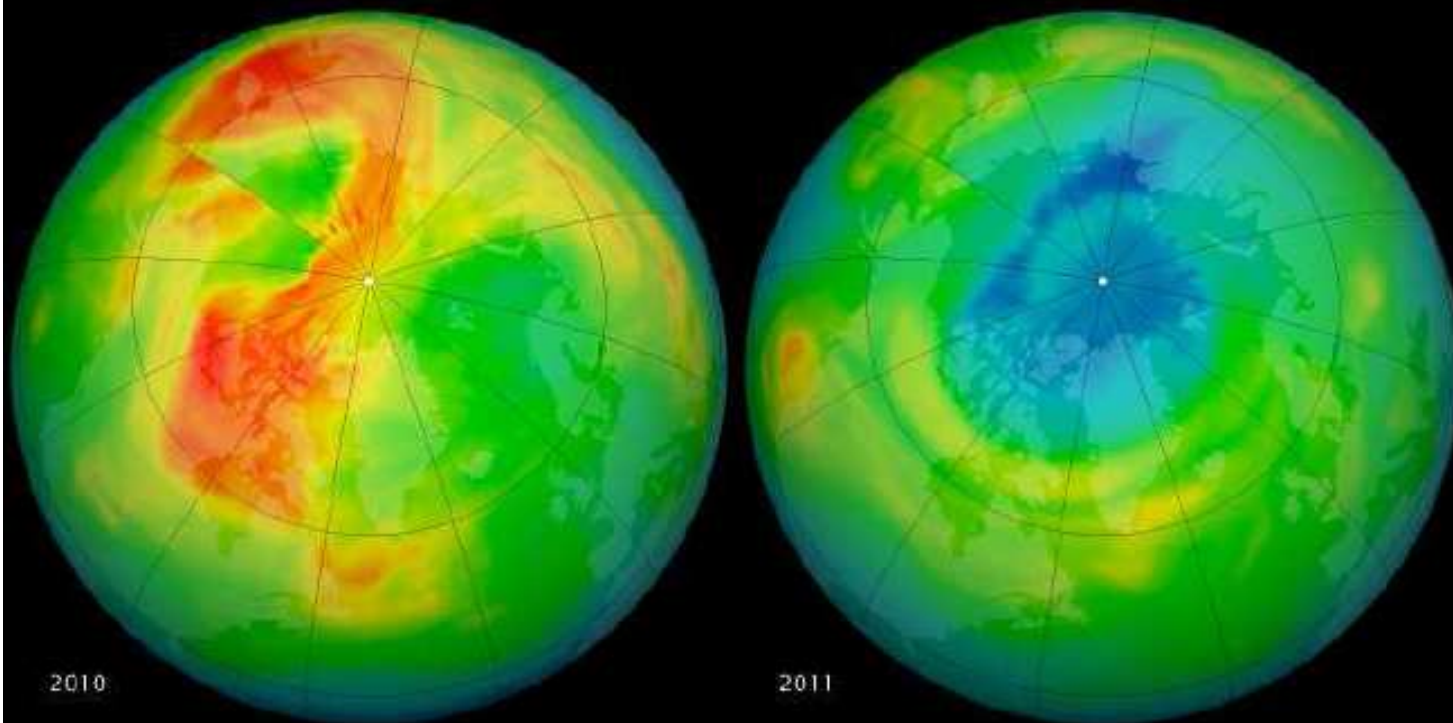
1DU = ilość ozonu w kolumnie atmosfery odpowiadającej warstwie czystego ozonu o grubości 10 μm (w warunkach standardowych)

300 DU = 3 mm

$2,69 \times 10^{16}$ molekuł/cm²

„dziura ozonowa” <220 DU

Arctic Ozone Loss

2010

2011

nasa earthobservatory

FLUOR

W skorupie ziemskiej

fluorki – fluoroapatyt $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2 \cdot \text{CaF}_2$

950 mg/kg

W wodzie

morskiej - 1,3 mg/kg

słodkiej – 0,1 -1 mg/kg

W atmosferze

0,0006 mg/kg (CFC)

W ORGANIZMACH ŻYWYCH

- kości
- zęby

Średnio 4 mg/kg

Kości 2000 – 12000 mg/kg

JOD

JOD

W skorupie ziemskiej
niskie stężenia (0,4 mg/kg)

W wodzie
morskiej – 0,05 mg/kg

JOD

W organizmach żywych

enzym tyroksyna

JOD

izotop radioaktywny ^{131}J

MANGAN

MANGAN

W skorupie ziemskiej

pospolity w minerałach krzemianowych

w formie metalicznej →

MnO(OH) (manganit)

MnO₂ (piroluzyt)

W wodzie

niskie stężenia

MANGAN

W organizmach żywych

w metaloenzymach (reakcje redox)
fotosynteza!

MANGAN

W organizmach żywych

w metaloenzymach (reakcje redox)
fotosynteza!

Stopnie utlenienia: 0 - +7
najpowszechniejsze: 0, +2, +6, +7

SELEN

SELEN

W skorupie ziemskiej

w minerałach siarczkowych

W morzach selenek dwumetylowy $(\text{CH}_3)_2\text{Se}$

SELEN

Astragalus glycyphyllos (targanek)

Astragalus bisculatus

